

Списание за наука

„Ново знание“

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Академично издателство „Талант“

*Висше училище по агробизнес и развитие на
регионите - Пловдив*

New Knowledge

Journal of Science

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Academic Publishing House „Talent“

*University of Agribusiness and Rural Development
Bulgaria*

<http://science.uard.bg>

REGIONAL PLANING IN FORESTRY SECTOR IN BULGARIA THROUGH FOREST TERRITORIES' REGIONAL DEVELOPMENT PLANS

Lubcho Trichkov¹, Valentina Marinova²

¹Executive Forest Agency, Sofia, Bulgaria

²University of agribusiness and rural development, Plovdiv, Bulgaria

Abstract: Forest planning in Bulgaria is carried out at three levels – national, regional and local. The national planning includes a National strategy for the development of the forestry sector and a Strategic plan for the development of the forestry sector. The regional planning includes the Regional development plans of the forest territories (RDPFT), and the local planning level includes forest management plans and programs irrespective of the ownership, including state, municipal, of various physical and legal persons, forest owners. RDPFT are strategic planning documents that define forest and hunting management guidelines by category of forests at regional and municipal level, in line with the requirements of the regional development strategies of the respective region or area. In general, in Art. 12 of the Forest Act (2011) the duration of the RDPFT is defined, namely 10 years as well as their content: an unified forest map database of the forest territories; functional zoning of the forest territories; zones protected from urbanization, as well as the objectives of the management of the forest territories and hunting.

The present study analyzes the legislative framework regulating the regional forest planning. The content, the approach and the way for the elaboration of the regional development plans of the forest territories, their harmonization with the regional development strategies under the Regional Development Act, as well as their importance for the development of the regions, have been examined. A review has been made on the progress in the respective field, taking into account the past eight years after the introduction of the Regional Forest Planning with the Forest Act, and the results of the first three developed RDPFT of Smolyan, Montana and Dobrich Regions. Conclusions and suggestions have been made.

Keywords: forest planning, unified forest map, Forest Act, regional development plans of the forest territories, regional planning, functional zoning of forest territories.

РЕГИОНАЛНО ПЛАНИРАНЕ В ГОРСКИЯ СЕКТОР В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ ИЗГОТВЯНЕ НА ОБЛАСТНИ ПЛАНОВЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ

Любчо Тричков¹, Валентина Маринова²

¹Изпълнителна агенция по горите - София

²Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

Резюме: Горското планиране в България се извършва на три нива – национално, регионално и местно. Националното планиране включва Национална стратегия за развитие на горския сектор и Стратегически план за развитие на горския сектор. Регионалното планиране включва областните планове за развитие на горските територии (ОПРГТ), а местното ниво на планиране включва горскостопанските планове и програми на горите, независимо от собствеността, в т.ч държавна, общинска, на различните физически и юридически лица, собственици на гори. ОПРГТ са стратегически планови документи, които определят насоките на управление на горското и ловното стопанство по категории гори на областно и общинско ниво, синхронизирано със заложените изисквания в областните стратегии за развитие на съответен регион или област. Най-общо в чл. 12 от Закона за горите (2011) са определени срокът, за който се изработват ОПРГТ, който е 10 години, и съдържанието им: единна горскостопанска картна основа за горските територии; функционално зонироване на горските територии; зони за защита от урбанизация и целите на управлението на горските територии и на ловното стопанство.

В настоящата разработка е направен анализ на нормативната уредба, регламентираща регионалното горско планиране. Разгледани са съдържанието, подходът и начинът на разработване на областните планове за развитие на горските територии, хармонизирането им с областните стратегии за развитие по Закона за регионалното развитие, както и значението им за развитието на регионите. Направен е преглед на напредъка в областта предвид изтеклите осем години от въвеждането на регионалното горско планиране със Закона за горите, като най-общо са представени резултатите от първите три разработвани ОПРГТ на областите Смолян, Монтана и Добрич. Направени са съответните изводи, заключения и предложения.

Ключови думи: горско планиране, единна горскостопанска карта, Закон за горите, областни планове за развитие на горските територии, регионално планиране, функционално зонироване на горските територии.

ВЪВЕДЕНИЕ

Устойчивото развитие на горския сектор в България е немислимо без дейностите, свързани с инвентаризиране на горските ресурси и съответното горско-стопанско планиране. Със Закона за горите (ЗГ)¹ са регламентирани три нива на горско планиране – национално, областно и местно, които се осъществяват съответно чрез Националната стратегия за развитие на горския сектор (НСРГСРБ) 2013–2020 г.², Стратегическия план за развитие на горския сектор (СПРГСРБ) 2014–2023 г.³, Областните планове за развитие на горските територии (ОПРГТ) и горскостопанските планове и програми, които са

¹ Закон за горите, 2011 г., http://www.iag.bg/data/docs/zakon_za_gorite.pdf.

² Националната стратегия за развитие на горския сектор в РБългария(2013-2020 г.), 2013 г., <http://www.iag.bg/docs/lang/1/cat/5/index>.

³ Стратегически план за развитие на горския сектор в РБългария(2014-2023 г.), 2014 г., http://www.iag.bg/data/docs/strategicheski_plan_za_razvitie_na_gsektor.pdf.

предпоставка за устойчиво управление и развитие на горските територии в България. Освен това, в чл. 18, ал. 1 от Закона за горите е регламентирано, че: инвентаризацията на горските територии, областните планове за развитие на горските територии, ловностопанските планове, както и горскостопанските планове и програми се изготвят, актуализират и приемат при условия и по ред, определени с наредба на министъра на земеделието, храните и горите. Това е Наредба № 18 от 7 октомври 2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии⁴. В глава шеста от нея са детайлизирани законовите разпоредби и действия, свързани с реда за възлагане, разработване, обществено обсъждане и приемане на ОПРГТ.

Необходимостта от разработката е свързана с факта, че независимо от регламентите на действащата законова уредба за планирането в горския сектор на три нива, както и важноста на второто регионално ниво, до 2018 г. процесът не бе стартирал. Това донякъде се дължи и на липсата на достатъчно разбиране и консенсус за значението и важноста на регионалното планиране в горите. Целта на разработката е да бъде изяснена необходимостта от това ниво на планиране чрез съответни анализи на националните стратегически горски документи, нормативната уредба, регламентираща горското планиране, съдържанието на ОПРГТ и преглед на напредъка в областта.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Използвани са методите на анализ и сравнителен анализ на нормативната уредба, регламентираща националното, регионалното и местното горско планиране. Анализирани са съдържанието, подходът и начинът на разработване на областните планове за развитие на горските територии, хармонизирането им с областните стратегии за развитие по Закона за регионалното развитие, както и значението им за развитието на регионите. Направен е преглед на напредъка в областта предвид изтеклите осем години от въвеждането на регионалното горско планиране със Закона за горите, като е направен сравнителен анализ и са представени резултатите от първите три разработвани ОПРГТ, съответно на областите Смолян, Монтана и Добрич.

АНАЛИЗ НА ГОРСКИТЕ СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ, СВЪРЗАНИ С РЕГИОНАЛНОТО ГОРСКО ПЛАНИРАНЕ

Национална стратегия за развитие на горския сектор в РБългария 2013–2020 г.

В НСРГСРБ 2013–2020 г. са идентифицирани съществени проблеми, засягащи процеса на горското планиране в България. Най-общо това са: несъответстващата на ЗГ от 2011 г. подзаконова нормативна уредба, недостатъчно развитата информационна система за горите, липсата на горски кадастър и на национална инвентаризация на горските територии и др. В аналитичната част на стратегията се подчертава, че разработването и приемането на наредба за инвентаризация на горските територии и горско планиране ще даде реална възможност да стартира изготвянето на ОПРГТ и да се въведат методики, които отчитат биологичното и ландшафтното разнообразие при стопанисването на горите. Освен това, в Приоритет 3 „Повишаване на жизнеността и конкурентоспособността на горския сектор“ на стратегията е заложен Мярка 3.1. „Осигуряване на устойчиво планиране на дейностите в горските територии“, насочена към подобряване на горското планиране чрез разработване на национални стратегически документи, областни планове за развитие на горските територии, горскостопански планове и програми и планове за управление на защитени територии, които да осигуряват комплексно, интегрирано и устойчиво развитие на горските територии. Мярката е пряко свързана с изпълнението на дейности за усъвършенстване на подзаконовата база за инвентаризация на горските територии и

---

⁴ Наредба № 18 от 7 октомври 2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии, <http://www.iag.bg/data/docs/naredba18new.pdf>.

горското планиране и конкретно на дейност 3.1.2. „Въвеждане и изпълнение на НСРГС 2013–2020 г., Националната стратегия за развитие на ловното стопанство, СПРГС и на ОПРГТ. Като задължение на държавния бюджет, чрез Изпълнителна агенция по горите (ИАГ) е определено финансирането на инвентаризацията на горските територии, изработването на ОПРГТ, защитата на горските територии от болести и каламитети. Освен това, в НСРГС е направена и препоръка относно необходимостта да се разработят ОПРГТ, с които да се извърши оценка за възможностите за рационално използване на горския ресурс, като се отчетат и обществените и бизнес интересите относно недървопроизводствените функции на горските ресурси, което е оценено като стъпка за подобряване на ефикасността на горската политика в България.

Стратегически план за развитие на горския сектор в РБългария 2014–2023 г.

В СПРГС е заложена Оперативна цел 9 „Осигуряване на устойчиво планиране на дейностите в горските територии”, която е в съответствие с Мярка 3.1 от НСРГСРБ 2013-2020 г. и е ориентирана към подобряване на горското планиране, чрез разработване на национални стратегически документи, ОПРГТ, горскостопански планове и програми и планове за управление на защитени територии, които да осигуряват комплексно, интегрирано и устойчиво развитие на горските територии. Като конкретна дейност с водещи институции МЗХГ и ИАГ е заложена 9.2. Разработване и въвеждане на ОПРГТ със срок за изпълнение 2016 г., бюджет в размер на 1,4 млн. лв. от бюджета на МЗХГ, ИАГ и Програми на ЕС.

Годишни програми с цели и приоритети на ИАГ, 2016 г., 2017г., 2018 г. и 2019 г.⁵

Изработването на ОПРГТ като основна дейност, свързана с регионалното планиране в горския сектор, стартира като намерения през 2016 г., когато това е заложено в Годишната програма на ИАГ. Възлагане изпълнението на дейността е планирано за м. юни 2016 г., но при отчитане на извършеното в началото на 2017 г. е посочено, че поради неосигурени средства от бюджета, дейността не е изпълнена. През последното тримесечие на годината се разработват и обсъждат на експертни съвети примерните Технически задания за разработване на три ОПРГТ, съответно за областите Смолян, Монтана и Добрич. Реално, процесът по възлагане разработването на ОПРГТ стартира през 2017 г., когато в средата на годината са обявени обществените поръчки и впоследствие през м. август са подписани съответните договори за изпълнение със срокове през месеците юли-август на 2019 г. В годишната програма на ИАГ за 2018 г. е заложено като дейност „Изготвяне на ОПРГТ“ със срок за стартиране изпълнението ѝ през м. септември с възлагане изработването на 12 ОПРГТ. На практика, отчетът на годишната програма показва, че за периода е стартирало възлагането само на 3 ОПРГТ. И в годишната програма на ИАГ за 2019 г. за дейността по изготвянето на ОПРГТ са заложени като очаквани резултати и индикатори за изпълнение, съответно приети 3 ОПРГТ и възложени 12 ОПРГТ в срок до м. септември 2019 г.

АНАЛИЗ НА НОРМАТИВНАТА УРЕДБА ЗА РЕГИОНАЛНО ГОРСКО ПЛАНИРАНЕ

Закон за горите

В Раздел II. Инвентаризация на горските територии и горско планиране на глава втора от ЗГ са регламентирани насоките за горското планиране в горския сектор. В чл. 9 (1) е посочено, че горското планиране се извършва на три нива и обхваща: 1. Национална стратегия за развитие на горския сектор и Стратегически план за развитие на горския

⁵ Годишни програми с цели и приоритети на ИАГ, 2016 г., 2017г., 2018 г. и 2019 г., <http://www.iag.bg/docs/lang/1/cat/5/index>.

сектор; 2. Областен план за развитие на горските територии; и 3. Горскостопански планове и програми.

Националното ниво на планиране най-общо е регламентирано в чл. 10 и чл. 11 от ЗГ. В чл. 10 (1) е регламентирано, че НСРГС определя целите на държавната политика за развитие на горското стопанство и е определено основното ѝ съдържание, съответно: 1. Анализ на състоянието на горския сектор; 2. Цели и приоритети; и 3. Средства за постигане на целите. НСРГС се приема от Министерски съвет по предложение на министъра на земеделието, храните и горите и се оповестява чрез публикуването ѝ на интернет страниците на Министерството на земеделието, храните и горите (МЗХГ) и на Изпълнителната агенция по горите (ИАГ). В процеса на разработване и обществено обсъждане на НСРГС участват и представители на научните среди и неправителствени екологични и браншови организации.

В чл. 11 (1) от ЗГ са очертани основните насоки, срокът на действие и редът на обсъждане, одобрение и актуализиране на СПРГС. Регламентирано е, че в него се определят конкретните действия за изпълнение на целите, заложи в Националната стратегия за развитие на горския сектор, за срок 10 години. СПРГС се разработва от изпълнителния директор на ИАГ и след провеждане на обществено обсъждане се одобрява от министъра на земеделието, храните и горите.

Регионалното ниво на планиране е предмет на чл. 12 от ЗГ. В алинея 1 на този член са регламентиран периодът на действие и съдържанието на ОПРГТ, начинът на разработване и обсъждане, както и случаите, в които те подлежат на актуализиране. Те се изработват за срок от 10 години в съответствие със ЗГ, НСРГС и СПРГС и съдържат: 1. Единна горскостопанска картна основа за горските територии; 2. Функционално зонироване на горските територии; 3. Зони за защита от урбанизация; и 4. Цели на управлението на горските територии и на ловното стопанство. Областните планове се изработват за всички горски територии, независимо от тяхната собственост, като се хармонизират с областните стратегии за развитие по Закона за регионалното развитие. Освен това, те подлежат на обществено обсъждане и преди утвърждаването им се провежда процедура по оценка за съвместимостта с предмета и целите на опазване на съответната защитена зона по реда на Закона за биологичното разнообразие. Изпълнителният директор на ИАГ, след съгласуването им със съответните областни съвети за развитие, предлага на министъра на земеделието, храните и горите да издаде заповед за утвърждаване на ОПРГТ. В чл. 15 (1) е направена връзката с общинските планове като е регламентирано, че „в общинските планове за развитие съгласно Закона за регионалното развитие се разработва раздел за развитието на горските територии, който е съобразен със съответния областен план за развитие на горските територии“. В чл. 14 е регламентирано, че ОПРГТ се изработват от търговци, вписани в търговския регистър.

Местното ниво на планиране в горския сектор, чрез разработване на горскостопански планове и програми, е регламентирано в чл. 13, 14 и 15 от ЗГ. В чл. 13 са регламентиран обхватът, срокът, основата, финансирането и утвърждаването на горскостопанските планове и програми. За горските територии – държавна и общинска собственост, се изработват горскостопански планове (ГСП) с изключение на териториите, предоставени за нуждите на националната сигурност и отбраната. ГСП за териториалните поделения на държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ се изработват съобразно границите на горските териториални единици и включват горските територии - държавна собственост, предоставени им за управление. За горските територии - собственост на физически лица, юридически лица и техни обединения, се изработват горскостопански планове или програми. Горскостопанските планове и програми (ГСПП) определят допустимия размер на ползването на горските ресурси и насоките за постигане целите на управлението на горските територии за срок от 10 години и се изработват на основата на горскостопанските карти, кадастралните карти, картите на възстановената собственост и извършената

инвентаризация на горските територии. Изработването на ГСПП се финансира от техните собственици, а за горските територии, държавна собственост – от държавните предприятия по чл. 163. ГСПП се утвърждават със заповед от изпълнителния директор на ИАГ – за горските територии - държавна собственост, и от директора на съответната регионална дирекция по горите – за останалите горските територии. В чл.14 от ЗГ е регламентирано кой има правото да разработва ГСПП – това са търговци, вписани в публичния регистър по чл. 241 ал. 1 от ЗГ. В чл. 15 (1) има препратка към общинските планове за развитие съгласно Закона за регионалното развитие, в които се разработва раздел за развитието на горските територии, определящ насоките за развитие на общината в областта на горското стопанство и свързаните с него дейности, съобразен със съответния ОПРГТ и разработен въз основа на утвърдените ГСПП.

Наредба № 18 от 7 октомври 2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии

В наредбата детайлно са регламентирани процесите на инвентаризация и горскостопанско планиране, свързани с местното планиране в горските територии. Относно националното ниво на планиране са регламентирани условията и редът за провеждане на обществените обсъждания на НСРГС и на СПРГС. Относно регионалното планиране, т.е. разработването на ОПРГС, в четири раздела подробно са регламентирани целите, задачите, обектът и съдържанието на ОПРГТ, самият ред за изработването им, взаимоотношенията и контролът при изработване на ОПРГТ, както и редът за разглеждането, приемането и утвърждаването им.

С ОПРГТ се цели: 1. Изработването на единна горскостопанска карта за горските територии за областта; 2. Функционалното зонироване на горските територии; 3. Възмездното ползване на обществените екосистемни ползи; 4. Целите на управление на горските територии и на ловното стопанство; 5. Екологичната и социално-икономическата оценка.

Основни задачи на ОПРГТ са: 1. Идентифициране и включване в процеса на планиране на заинтересованите лица; 2. Определяне на зоните за защита от урбанизация; 3. Определяне на основните дървесни и храстови видове за залесяване; 4. Определяне на конкретните горски територии и зоните извън тях, в които ползването на обществени екосистемни ползи е възмездно; 5. Определяне на видовете стопански дейности, за които се дължи плащане за обществени екосистемни ползи; и 6. Категоризация на горските територии.

Освен това в наредбата са прецизирани и детайлизирани *обектът и съдържанието на ОПРГТ*. Обект на ОПРГТ са всички горски територии в съответната област, независимо от тяхната собственост. В ОПРГТ се прави пълно описание на природните условия и горските територии, посочват се характеристиките на собствеността, съществуващата структура на управление на горите, историята на горското стопанство в района, лесистостта на областта и общините, анализ и оценка на потенциала на горските ресурси, ролята и значението на горското стопанство за икономиката на административната област. С областния план се създава единната горскостопанска картна основа, като се използват съществуващите кадастрални карти, картата на възстановената собственост, съществуващите горскостопански карти, ортофотоснимки на територията и други източници. В ОПРГТ се определят и отразяват в пълния им обхват всички категории горски територии, териториите, предоставящи обществените екосистемни ползи, и зоните за защита от урбанизация. В плана се определят целите на управление на горското стопанство по категории гори, на общинско и областно ниво, както и целите на управление на ловното стопанство. За всяка категория горска територия се посочват и/или определят насоки за управление, забрани и ограничения.

Редът на изработването на ОПРГТ се осъществява чрез възлагане от Регионалните дирекции по горите (РДГ) въз основа на задание. Заданието се разглежда от експертен съвет, назначен със заповед на изпълнителния директор на ИАГ, в състава на който участват представители на заинтересовани лица и ведомства. При изработване на проекта на плана лицето, изработващо плана, провежда обществени консултации, спазвайки следните минимални изисквания: 1. Провеждане на срещи за запознаване с процеса, целите и задачите на планиране и график за изработване на плана – минимум една среща на община; 2. Предоставяне във всяко кметство на писмена информация за процеса, целите и задачите на планиране и график за изработване на плана; 3. Провеждане на представително за областта социологическо проучване за нагласите на обществеността за целите, режимите и насоките на управление на горското и ловното стопанство; 4. Провеждане на срещи с отделните заинтересовани групи за консултиране на целите, режимите и насоките на управление на горското и ловното стопанство; 5. Поддържане от изпълнителя на специализирана интернет страница за предоставяне на актуална информация от изработването на плана; 6. Провеждане във всяко кметство на работни срещи с цел определяне на горски територии, определени за възмездно ползване на обществени екосистемни ползи, и списък на видовете стопански дейности, за които се дължи плащане за обществени екосистемни ползи в горските територии.

Редът за разглеждане, приемане и утвърждаване на ОПРГТ е регламентиран в чл. 58 и чл. 59 от наредбата и е следният:

1. Лицето, на което е възложено изработването на плана, представя на съответната РДГ проект на областния план, комплектован с всички приложения и карти, на електронен носител, който се публикува на интернет страницата на ИАГ, съответната РДГ, областната администрация и съответните общини.

2. Преди приемането на ОПРГТ се провеждат обществени обсъждания, организирани от РДГ във всяка от общините, попадащи в обхвата на плана, не по-рано от един месец след публикуването на проекта на областния план на интернет страницата на ИАГ, като изпълнителят уведомява ИАГ, РДГ, областната администрация и съответните общини за обществените обсъждания писмено, с обратна разписка.

3. Обявата за провеждане на обществено обсъждане се публикува на интернет страницата на ИАГ, РДГ, областната администрация и съответните общини, като в нея се посочват мястото, датата и часът за провеждане на общественото обсъждане, както и мястото и срокът за подаване на писмени становища и предложения по плана.

4. Обществените обсъждания се ръководят от директора на съответната РДГ или от оправомощено от него лице, след което се съставя протокол, към който се прилагат и представените писмени становища и предложения.

5. Изпълнителят разглежда в едномесечен срок от провеждането на общественото обсъждане представените предложения, изготвя мотивирана справка за приетите и неприетите бележки и препоръки, която заедно с протокола предава на възложителя, който я публикува на интернет страницата на ИАГ, РДГ и областна администрация и съответните общини.

6. След получаването на материалите по т. 6, директорът на РДГ представя на съответните областни съвети за развитие проекта на ОПРГТ заедно с мотивирана справка за приетите и неприетите бележки и препоръки за съгласуване с областните стратегии за развитие, разработени по реда на Закона за регионалното развитие.

7. В 14-дневен срок след провеждане на съгласуването директорът на РДГ разглежда представените предложения и изготвя мотивирана справка за приетите и неприетите бележки и препоръки, които заедно с ОПРГТ представя на изпълнителния директор на ИАГ, който от своя страна в 14-дневен срок представя мотивирано становище на министъра на земеделието, храните и горите;

8. Министърът на земеделието, храните и горите издава заповед за утвърждаване на ОПРГТ след проведена процедура по реда на чл. 31 от Закона за биологичното разнообразие (оценка за съвместимост с определените цели в заповедите за защитените зони по Натура 2000), която се публикува на интернет страниците на МЗХГ, ИАГ, съответните РДГ и областна администрация.

9. Утвърденият ОПРГТ заедно с всички приложения и карти се представя на хартиен носител на съответните РДГ и областна администрация и в електронен вид на ИАГ и на всички общински администрации на територията на областта.

10. ОПРГТ се публикува на интернет страниците на ИАГ и МЗХГ.

АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА РЕГИОНАЛНОТО ПЛАНИРАНЕ НА ГОРСКИТЕ ТЕРИТОРИИ В БЪЛГАРИЯ

Пилотен частичен Областен план за развитие на горските територии в обхвата на общини Берковица и Вършец (от горскостопанска гледна точка за териториалния обхват на дейност на ТП ДГС Берковица и УОГС Петрохан) по проекта на WWF България „Разработване и моделно прилагане на секторни политики, насочени към екосистемните услуги – PoliciES“⁶, финансиран от Програми BG02 и BG03 в България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство 2009–2014 г. Като първи опит за регионално планиране на горските територии след приемането на ЗГ през 2011 г. и на Наредбата за инвентаризация и планиране от 2015 г, който не обхваща цяла област, прави впечатление небалансираното съдържание на отделните основни части (глави, раздели). Предвид факта, че разработката се базира на данните от инвентаризациите и горскостопанските планове за съответните териториални поделения на държавните предприятия, съответно на ДГС „Берковица“ (Лесоустройствен проект – ЛУП от 2009 г. и за УОГС „Петрохан“ – ЛУП в сила от 2005 г.) в частичния ОПРГТ е заложено преди всичко на констативно-описателната част, взимствана от съответните ЛУП и свързана с: характеристиката на природните условия в горските територии, на разпределението им по собственост, на съществуващата структура на управление и историята в развитието на горското стопанство, на лесистостта и потенциала на горските ресурси, на функционалното зонироване на горските територии и на възмездното ползване на обществените екосистемни услуги. Една от основните и съществени части обаче – тази за целите на управлението на горските територии и на ловното стопанство, е много слабо развита в количествено и качествено изражение, като по обем обхваща около 14% от разработката.

Три ОПРГТ, съответно за областите Смолян, Монтана и Добрич, финансирани със средства от бюджета на ИАГ. През първите два месеца на 2019 г. е организирано и проведено обществено обсъждане. Изготвени са мотивирани справки за приетите и неприетите становища, бележки и препоръки, които заедно със съответните протоколи от обществените обсъждания са предадени на възложителите за публикуване на интернет страницата на ИАГ, съответните РДГ и областна администрация и съответните общини. Предвид изискванията и реда за съгласуване и утвърждаване, регламентиран в Наредба № 18 за инвентаризация и планиране в горските територии, цялата процедура по нанасяне на приетите забележки и становища, както и за самото съгласуване и утвърждаване продължава около 6 месеца. С цел добиване на представа относно обхвата на ОПРГТ и на конкретните резултати от този вид регионално планиране в горския сектор ще представим съвсем накратко трите проекта на ОПРГТ, като ще заострим вниманието на този за област Смолян предвид голямото разпространение на горските територии в областта.

⁶ Проект „Разработване и моделно прилагане на секторни политики, насочени към екосистемните услуги- PoliciES“, 2016 г., http://www.wwf.bg/what_we_do/policy_and_green_economy/ecosystem_policies/.

Проект на ОПРГТ на област Смолян⁷

Областта обхваща обща площ на горските територии 248 074 ha, от които дървопроизводителната площ е в размер на 235 043 ha на територията на 10 общини; 10 Териториални поделения (ТП) – Държавни горски стопанства (ДГС); 1 Държавно ловно стопанство (ДЛС) и част от ДЛС Кормисош (фиг. 1).

Фиг. 1. Разпределение на ДГС и ДЛС на територията на област Смолян

Източник: Проект на ОПРГТ Смолян

Горските територии в обхвата на област Смолян заемат 77,9% от общата територия на областта (319 284,6 ha). В общия баланс на територията на областта земите за земеделско ползване, водните течения и фондът на населените места формират останалите 22,1%. Предвид гореизложеното, област Смолян може да се нарече „типично горска област”. Южноцентралното държавно предприятие (ЮЦДП) осъществява част от дейността си на територията на област Смолян и е със седалище в гр. Смолян. Съгласно административно-териториалната подялба на страната, Регионалната дирекция по горите (РДГ) Смолян упражнява контрол върху стопанисването на горските територии в Смолянска област и нейните общини: Баните, Борино, Девин, Доспат, Златоград, Мадан, Неделино, Рудозем, Смолян и Чепеларе. По вид собственост в областта доминират държавните горски територии, съответно 72,3%, следват горите на физически лица – 19,2%; общинските гори – 4,2%; и горите върху земеделски земи – 3,4%.

Основните категории гори и процентното им разпространение, определени с проекта на ОПРГТ в област Смолян, най-общо са: а) Защитни гори – 56,98% от ГТ в областта; б) Специални горски територии – 82,65% от ГТ в областта; в) Стопански горски територии – 4,57% от ГТ в област Смолян; г) Зони за защита от урбанизация – 13,34% от ГТ в областта; д) Горски територии за ски писти и съоръжения – 0,51% от ГТ в областта.

В част първа на ОПРГТ е представена единната горскостопанска картна основа, създадена чрез използване на обединените цифрови модели от актуалната инвентаризация на горите, които са във формат ZEM 2.10. Пространствените данни са трансформирани в координатна система БГС 2005. Топологично обработените пространствени данни са сравнени с актуалната карта на възстановената собственост (кадастрална карта и актуалната

⁷ Проект на Областен план за развитие на горските територии за област Смолян, 2018-2019 г., <https://www.oprgt-smolyan.net/oprgt-proekt>.

ортофотокарта). След сравнението е изготвен списък на обектите, представен като Приложение I.1, за които са идентифицирани несъответствия. Единната горскостопанска картна основа е изготвена и представена във вид и формат, описани в наредбата по чл. 13, ал. 13 от Закона за горите.

За разработване на т. нар. функционално зонирание на ОПРГТ са обработени голямо количеството от данни, на база на което са актуализирани и създадени 5 основни категории и 41 подкатегории към тях, комбинирани в специализирана ГИС база данни. Разработена е публична ГИС платформа, визуализираща функционалното зонирание на горските територии: <https://www.oprgtsmolyan.net/>. Екосистемните услуги / ползи от горските територии са идентифицирани на два етапа, съответно: на първи етап – определяне на ЕСУ, предоставящи определена екосистемна полза, дефинирана в ЗГ; и втори етап – определяне на пряко съответствие между обществените екосистемни ползи и техните носители – функционалните категории гори (в съответствие с актуализираната функционална принадлежност на горските територии). В ОПРГТ се определят и възмездните екосистемни ползи от горите като част от веригата: екосистемна структура – функции – услуги – ползи. За целта са въведени две информационни нива от индикатори, съответно с основна и разширена база от индикатори.

Таблица 1. Предложения за горски територии в област Смолян, в които ползването на обществени екосистемни ползи е възмездно

ЕКОСИСТЕМНА ПОЛЗА по чл. 248, ал. 2 от Закона за горите	Полигони*		Площи*	
	Брой основна информа- ционна база	% от общия брой полигони в областта	на основна информа- ционна база	% от общата площ на полигоните в областта
1. Защита срещу ерозия на почвата от лавини и наводнения	35160	36,7%	124735	50%
2. Обезпечаване на количеството и качеството на водата	51499	53,7%	144963	58%
3. Поддържане на биологичното разнообразие	62903	65,6%	177287	71%
4. Екраниране, поглъщане на шум и замърсители, поддържане на микроклимат	46681	49%	149575	60%
5. Осигуряване на условия за рекреация и туризъм	38102	40%	111831	45%
6. Поддържане на традиционния ландшафт	41872	29%	129744	41%
7. Защита на природното и културното наследство	62827	65,6%	176544	70,7%
8. Защита на инфраструктурни обекти и съоръжения	46925	49%	149975	60,1%
9. Забавяне и регулиране на въздействията от промените на климата	71362	74,5%	203981	81,7%
*Завишените стойности се обясняват с допустимото припокриване на ползи, при което един полигон може да е носител на повече от една екосистемна полза				

Източник: Проект на ОПРГТ Смолян.

Всяка горска територия, независимо от характера на собствеността, която осигурява полза (установена по индикаторите от основната информационна база) и с това облагодетелства реализирането на стопанска активност, провеждана в нейния пространствен обхват (в периода на действие на настоящия план), е обект на възмездно ползване (таблица 1). Всяка горска територия може да бъде носител на една или повече възмездни екосистемни ползи.

Голям обем от разработката е свързана с *Част четвърта. Цели на управлението на горските територии и на ловното стопанство*. Съгласно ЗГ горите се разделят по категории на защитни, специални и стопански (чл. 5 ал. 1), а съгласно функционалното зонироване горските територии в ОПРГТ са разделени на защитни, специални, стопански и зони за защита от урбанизация. В Част IV в детайли по общини, категории и подкатегории са представени съответните „Режими и ограничения, изисквани по нормативни документи и административни актове“, както и „Насоки и указания за стопанисване“.

Представена е и обобщена информация за целите и индикаторите за постигане на всяка цел при управлението на горските територии в област Смолян по функционалната им принадлежност. Особен интерес в ОПРГТ представляват и целите и насоките за управление на областно ниво по функционални категории гори за област Смолян. В проекта на ОПРГТ са очертани следните пет приоритетни направления за развитие на горите и горските територии за всички общини в област Смолян:

Приоритетно направление № 1. Устойчиво стопанисване и ползване в горските територии за обезпечаване предоставянето на материални екосистемни услуги с няколко оперативни цели: 1. Подобряване състоянието на горите и тяхното устойчиво стопанисване; 2. Устойчиво ползване на дървесина и оползотворяване на дървесната биомаса; 3. Устойчиво ползване на недървесни горски ресурси – горски плодове, билки, гъби и дивеч от района; 4. Поддържане на актуална и достъпна база от данни и карти за горите, функционалните зони, екосистемните услуги и биоразнообразието на горските територии на областно ниво.

Приоритетно направление № 2. Устойчиво управление на природните ресурси в горските територии за обезпечаване предоставянето на регулиращи и поддържащи екосистемни услуги със следните оперативни цели: 1. Поддържане на добро състояние на горските територии във вододайните зони за подобряване качеството на питейната вода; 2. Поддържане на добро състояние на горските територии за редуциране деградационните процеси в горските територии; 3. Поддържане на оптимален състав и структура на горските екосистеми за поддържане на добър фитосанитарен статус; 4. Опазване на горските и водните ресурси и околната среда от замърсяване.

Приоритетно направление № 3. Подобряване на инфраструктурата със следните оперативни цели: 1. Възстановяване и поддържане на пътищата за достъп и движение в горските територии; 2. Поддържане и изграждане на технически съоръжения и инфраструктура; 3. Развитие на специализираната туристическа инфраструктура около населените места, както и в околоселищните горски територии. 4. Да се инициират и постигнат промени в нормативната база, регламентиращи отчисления от таксите за дървесина на корен за ремонт, поддържане и изграждане на нова горско-пътна мрежа.

Приоритетно направление № 4. Устойчиво управление на горските територии за развитие на туризма със следните основни цели: 1. Съхранение и устойчиво използване на природните ресурси; 2. Създаване на зелени зони около населените места, водните площи и промишлените обекти; 3. Развитие на компонентите на туристическата инфраструктура в горските територии; 4. Дигитализация и популяризиране на природното наследство и увеличаване на рекреационната пригодност на горските територии; 5. Развитие на съществуващите продукти на устойчивия туризъм и създаване на нови туристически пакети с участие на горски обекти и горски територии. 6. Маркетингова стратегия и рекламна политика на туристическите обекти в горските територии.

Приоритетно направление № 5. Връзки с обществеността, обучение, взаимодействие между институциите със следните оперативни цели: 1. Повишаване осведомеността на обществото и квалификацията на заинтересованите лица; 2. Обучение и приобщаване на обществеността и на подрастващите към проблемите на горите и горското стопанство; 3. Взаимодействие между институциите и обучение; 4. Формиране на тясно сътрудничество между държавните и общинските институции, неправителствените организации и частни фирми; 5. Внедряване и използване на ГИС в работата на институциите в област Смолян.

В частта *Цели на управление на ловното стопанство* в областта са дефинирани следните по-важни оперативни цели:

1. Достигане на нормалните запаси за основните видове дивеч;

2. След достигане на нормалните запаси да се работи за оптимизиране на половото съотношение и на възрастовата структура. За постигане на посочените цели е необходимо да се работи целогодишно за запазване на обитанията, подобряване на хранителната база и на водоемите за поене на дивеча и осигуряване на спокойствието му.

Развитието на ловното стопанство се предвижда в няколко насоки:

➤ Запасите по видове дивеч се установяват чрез ежегодно таксиране по видове, на базата на което се правят плановете за отстрел.

➤ Подпомагането на естественото изхранване на дивеча е една от най-важните задачи на стопанисването му.

➤ Запазване на биоразнообразието, чрез правилно планиране на стопанисването и ползването на горите.

➤ Регулиране на числеността на едрите хищници.

➤ Контрол върху инвазивните видове.

➤ Спешни мерки за превенция на Африканската чума по свинете (АЧС).

В *Част пета. Социално-икономическа оценка на плана* са анализирани планираните мерки, свързани с горските територии, заложен в областната стратегия и общински плановете за развитие в област Смолян с цел да се установи хоризонталната връзка и съгласуване между тези стратегически документи и ОПРГТ. Във вертикален аспект ОПРГТ следва да бъде йерархически съподчинен на Националната стратегия за развитие на горския сектор и Стратегическия план за развитие на горския сектор и да дава насоки за разработването на следващото ниво документи – горскостопански плановете и програми. Освен това, за да бъде наистина работещ инструмент за управление на горските територии, ОПРГТ следва да бъде синхронизиран и с общинските плановете за развитие на всички общини на територията на областта, за която се разработва, както и с областната стратегия за развитие, т.е. регионалното планиране в горския сектор следва да е съобразено и с другите секторни политики, които имат влияние върху горското стопанство. Анализът разглежда детайлно всички мерки, заложен в областната стратегия на област Смолян, както и общинските плановете за развитие на общините, които имат отношение върху горските територии.

Освен това, в тази част е направена социално-икономическа оценка на целите на управление на горските територии и на ловното стопанство в две направления, съответно: 1. Обща социално-икономическа оценка на стратегическата рамка върху областната стратегия за развитие на горския сектор и 2. Оценка на конкретните формулирани цели и мерки върху различни аспекти върху социално-икономическото развитие на област Смолян.

Накратко в ОПРГТ е посочено, че дефинираната стратегическа рамка напълно съответства на политическата и стратегическата рамка, залегнала в основните документи на национално и регионално ниво, които се явяват основа за социално-икономическото развитие на областта: Национална стратегия за регионално развитие, План за регионално

развитие на ЮЦР от ниво 2 и Областна стратегия за регионално развитие на област Смолян. Дефинираната система от приоритетни направления и цели кореспондира с общите стратегически цели, определени в общинските планове за развитие за настоящия програмен период, в това число с тези, които са насочени пряко към развитието на местната и регионална икономика.

По-конкретно икономическото измерение на управлението на горските територии в рамките на област Смолян е насочено към:

- *Устойчиво стопанисване и използване на горите:* това направление има пряко въздействие върху регионалната икономика, което се изразява основно в ползване на горските ресурси под формата на добив на дървесина и нейната преработка във вторичния сектор на местната икономика. С оглед на положението и характера на територията на област Смолян горските ресурси се явяват основно стратегическо предимство за регионалното социално-икономическо развитие на областта. Горските територии заемат над 75% от площта на областта и са с определяща роля в общия модел на земеползване и основен елемент на структурата на местната икономика.

- *Развитие на устойчив туризъм:* формираните горски ресурси и територии се явяват основен рекреационен ресурс, което от своя страна изисква прилагането на балансиран и устойчив модел на земеползване в рамките на областта, особено в териториите с изявен туристически профил на икономиката. От друга страна, устойчивият и алтернативен туризъм е важен диверсификационен елемент на икономиката на региона, особено в по-слабо развитите периферни територии и селски райони. Определените цели в стратегическия документ напълно отговарят на тези особености на местната икономика.

- *Устойчиво развитие на ловното стопанство в областта.* Това направление е с вторично значение за стопанството на областта, но има съществена социална роля, както и сериозно влияние върху развитието на някои специфични форми туризъм. Определените цели в стратегическия документ напълно съответстват на нуждите на ловния сектор в областта и обезпечават неговото бъдещо развитие към хоризонта на действие на плана.

В последната част на ОПРГТ е направена и оценка на въздействието на плана върху състоянието и развитието на горските ресурси по видове гори, като е посочено, че чрез разработването на ОПРГТ се очаква по-добра интеграция на концепцията за екосистемни услуги и ползи в процесите на вземане на решения на областно и общинско ниво. Освен това е направена най-обща оценка на ролята на горския сектор за развитие на региона и са посочени елементите и етапите на оценката на въздействието на плана върху състоянието и развитието на горските ресурси по видове гори.

Проект на ОПРГТ на област Монтана⁸

Общата площ на горските територии в област Монтана е 92 278 ha (от които 88 004 ha дървопроизводителна), разпределени по собственост, както следва: държавни горски територии – 64,9%; общински горски територии – 5,5%; горски територии на частни физически лица – 26,5%; на юридически лица – 2,9%, на МОСВ – 0,2%. Горските територии в Монтана съставляват 25,4% от общата площ на областта, а средната ѝ лесистост е 24,0%. Общата площ на област Монтана съставлява 3,3% от територията на Република България.

Горите на територията на област Монтана се стопанисват от пет териториални поделения на Северозападно държавно предприятие (СЗДП): ДГС Берковица, ДГС Говежда, ДГС Лом, ДГС Монтана, ДГС Чипровци и УОГС Петрохан (Бързия), което се стопанисва от Лесотехнически университет. Контролират се от РДГ Берковица. Горските територии са разположени в землищата на следните 11 общини: Берковица, Бойчиновци, Брусарци, Вълчедръм, Вършец, Георги Дамяново, Лом, Медковец, Монтана, Чипровци и

⁸ Проект на Областен план за развитие на горските територии за област Монтана, 2018-2019 г., <https://www.oprgt-montana.net/oprgt-proekt>.

Якимово. В общините има 129 населени места, от които 8 града и 121 села. Горските територии имат голямо значение за икономическата база на областта, главно като суровинен източник на дървен материал, за развитие на дивечовото стопанство, за събиране на диворастващи плодове, гъби, билки и др. недървесни горски продукти. Горите имат важно значение за икономиката на селищата в района не само като източник на строителна, технологична дървесина и дърва за огрев, но и с техните защитни и рекреационни функции. Ето защо от особено голямо значение е планирането и прилагането на целенасочени действия за опазването, развитието и защитата на горските територии в регион.

В част първа е представена единната горскостопанска картна основа, която е създадена чрез използване на обединените цифрови модели от актуалната инвентаризация на горите, които са във формат ZEM 2.10. Пространствените данни са трансформирани в координатна система БГС 2005. Топологично обработените пространствени данни са сравнени с актуалната карта на възстановената собственост (кадастрална карта и актуалната ортофотокарта). Единната горскостопанска картна основа е изготвена и представена във вид и формат, описани в наредбата по чл. 13, ал. 13 от Закона за горите.

По отношение на изпълняваните функции по групи гори в областта доминират защитните, рекреационните и др. защитени горски територии, които обхващат 77,2% от общата площ, докато горите с дърводобивни и средообразуващи функции са 22,8%.

Таблица 2. Предложения за горски територии в област Монтана, в които ползването на обществени екосистемни ползи е възмездно

ЕКОСИСТЕМНА ПОЛЗА по чл. 248, ал. 2 от Закона за горите	Полигони*		Площи*	
	Брой основна информа- ционна база	% от общия брой полигони в областта	ха основна информа- ционна база	% от общата площ на полигоните в областта
1. Защита срещу ерозия на почвата от лавини и наводнения	7192	17%	25938	28%
2. Обезпечаване на количеството и качеството на водата	11465	27,3%	36436,5	39,3%
3. Поддържане на биологичното разнообразие	29013	69%	72787,14	78,5%
4. Екраниране, поглъщане на шум и замърсители, поддържане на микроклимат	12794	30.4%	37853	40,8%
5. Осигуряване на условия за рекреация и туризъм	7420	18%	28235	30%
6. Поддържане на традиционния ландшафт	3129	7,4%	6338	6,8%
7. Защита на природното и културното наследство	29034	69,1%	72755	78%
8. Защита на инфраструктурни обекти и съоръжения	13391	31,9%	39241	93,4%
9. Забавяне и регулиране на въздействията от промените на климата	29486	70,2%	73779	79,5%
*Завишените стойности се обясняват с допустимото припокриване на ползи, при което един полигон може да е носител на повече от една екосистемна полза				

Източник: Проект на ОПРГТ Монтана.

За извършване на функционалното зонироване на горските територии в проекта на ОПРГТ Монтана е използвана съвременната им функционална категоризация, съответно: защитни гори, специални гори, стопански гори и зони защитени от урбанизация. Разработена е публична ГИС платформа, визуализираща функционалното зонироване на горските територии: <https://www.oprgtmontana.net/>. Подобно на подхода при изготвяне на проекта на ОПРГТ Смолян относно екосистемните ползи от горските територии и тяхното възмездяване и тук са идентифицирани горските територии. Всяка горска територия, независимо от характера на собствеността, която осигурява полза (установена по индикаторите от основната информационна база) и с това облагодетелства реализирането на стопанска активност, провеждана в нейния пространствен обхват (в периода на действие на настоящия план) – е обект на възмездно ползване (таблица 2). Всяка горска територия може да бъде носител на една или повече възмездни екосистемни ползи.

И тук с голям обем от разработката е *Част четвърта. Цели на управлението на горските територии и на ловното стопанство*, където в детайли по общини, категории и подкатегории са представени съответните „Режими и ограничения, изисквани по нормативни документи и административни актове“, както и „Насоки и указания за стопанисване“. Особен интерес в ОПРГТ представляват целите и насоките за управление на областно ниво по функционални категории гори за област Монтана. В проекта на ОПРГТ са очертани следните пет приоритетни направления за развитие на горите и горските територии за всички общини в областта:

Приоритетно направление 1. Устойчиво стопанисване и ползване в горите с четири оперативни цели, съответно: 1. Устойчиво ползване на дървесина от района; 2. Устойчиво ползване на недървесни горски ресурси – горски плодове, билки, гъби и дивеч от района; 3. Поддържане на актуална и достъпна база от данни и карти за горите, функционалните зони, екосистемните услуги и биоразнообразието на горските територии на общинско и областно ниво и 4. Поддържане на актуална база данни за семеипроизводствените насаждения и градини и модернизиране на горските разсадници.

Приоритетно направление 2. Развитие на устойчив туризъм със седем оперативни цели, съответно: 1. Развитие на съществуващите продукти на устойчивия туризъм и създаване на нови туристически пакети с участие на горски обекти и горски територии; 2. Дигитализация и популяризиране на природното наследство и увеличаване на рекреационната пригодност на горските територии; 3. Съхранение и устойчиво използване на природните ресурси; 4. Създаване на зелени зони около населените места, водните площи и промишлените обекти; 5. Включване на елементи от горските територии в рекламата на дестинацията; 6. Развитие на компонентите на туристическата инфраструктура в горските територии. 7. Маркетингова стратегия и рекламна политика на туристическите обекти в горските територии.

Приоритетно направление 3. Подобряване на инфраструктурата със следните четири оперативни цели: 1. Възстановяване и поддържане на пътищата за достъп и движение в горите; 2. Инициране на промени в нормативната база, регламентиращи отчисления от таксите за дървесина на корен за ремонт, поддържане и изграждане на нова горско-пътна мрежа; 3. Предприемане на мерки и изграждане на съоръжения за укрепване на свлачищните терени покрай пътищата в горските територии, редовно почистване и поддържане прилежащата на горско-пътната мрежа инфраструктура; 4. Развитие на специализираната туристическа инфраструктура около населените места, както и в околоселищните горски територии.

Приоритетно направление 4. Управление на природните в т.ч. и на водните ресурси с три оперативни цели, съответно: 1. Поддържане на добро състояние на горските територии във вододайните зони; 2. Опазване на горските и водните ресурси и околната среда от замърсяване; 3. Подобряване качеството на питейната вода.

Приоритетно направление 5. Връзки с обществеността, обучение, взаимодействие между институциите с четири оперативни цели, съответно: 1. Повишаване осведомеността на обществото и квалификацията на заинтересованите лица; 2. Приобщаване на обществеността към проблемите на горите и горското стопанство; 3. Взаимодействие между различните институции и обучение и 4. Внедряване и използване на ГИС в работата на институциите от горския сектор в област Монтана.

След направения внимателен преглед и сравнителен анализ на заложените приоритетни направления, оперативни цели и действия прави впечатление, че приоритетните направления дублират тези от проекта на ОПРГТ Смолян, но са изведени сравнително по-различни оперативни цели и действия за изпълнението им, специфични за областта. В частта *Цели на управление на ловното стопанство* в областта са дефинирани сходни оперативни цели и насоки за управление, много близки до тези предвидени в ОПРГТ Смолян.

В *Част пета. Социално-икономическа оценка на плана* са анализирани планираните мерки, свързани с горските територии, заложен в областната стратегия и общински планове за развитие в област Монтана. Освен това и тук, подобно на ОПРГТ Смолян, е направена социално-икономическа оценка на целите на управление на горските територии и на ловното стопанство в две направления, съответно: 1. Обща социално-икономическа оценка на стратегическата рамка върху областната стратегия за развитие на горският сектор и 2. Оценка на конкретните формулирани цели и мерки върху различни аспекти на социално-икономическото развитие на област Монтана.

Относно икономическото измерение на управлението на горските територии в рамките на областта са идентифицирани същите направления, като тези в ОПРГТ Смолян, съответно: 1. Устойчиво стопанисване и използване на горите; 2. Развитие на устойчив туризъм и 3. Устойчиво развитие на ловното стопанство в областта. Направените изводи и оценъчни констатации, както и изготвените в последната част *Оценка на въздействието на плана върху състоянието и развитието на горските ресурси по видове гори и обща оценка на ролята на горския сектор за развитие на региона*, съвпадат в текстово отношение с тези от проекта на ОПРГТ Смолян.

Проект на ОПРГТ на област Добрич⁹

Област Добрич обхваща обща площ на горските територии 65 569 ha (14% от областта), от която размерът на дървопроизводителната площ възлиза на 60 764 ha. Областта обхваща 8 общини, 2 ТП Държавни горски стопанства и 2 ТП Държавни ловни стопанства. Като цяло областта е с площ 471 971,3 ha, представляващи 4,24% от територията на Република България. По собственост 92,6% от горските територии в областта са Държавен горски фонд, 3% са общинска собственост, 4% са частна собственост (физически и юридически лица, религиозни организации и др.) и 0,4% – собственост на Министерство на околната среда и водите (МОСВ). Важно място в горските територии на област Добрич заемат защитните горски пояси, разположени на площ от 14 901 ha и с обща дължина 5 000 km. Общо 26% от горите на територията на област Добрич са защитни горски пояси. Съгласно горскостопанското деление и административно-териториалната подялба на страната, горските територии в област Добрич са в териториалния обхват на дейност на Североизточното държавно предприятие (СИДП) и РДГ Варна, която упражнява контрол върху стопанисването на горските територии в Добричка област и нейните общини: Добрич-град и Добричка-селска, Балчик, Генерал Тошево, Каварна, Крушари, Тервел и Шабла. Лесистостта в област Добрич е сравнително ниска – средно 12,59%, като общината

⁹ Проект на Областен план за развитие на горските територии за област Добрич, 2018-2019 г., <https://www.oprgtdobrich.net/oprgt-proekt>.

с най-висока лесистост е Тервел – 24,43%, следвана от община Крушари – с 16,89%, а с най-ниски стойности за лесистост е община Шабла – 3,28%.

Относно направеното в проекта на ОПРГТ функционално зонирание, след обработено голямо количеството от данни, са актуализирани и създадени 4 основни категории и 34 подкатегории към тях, комбинирани в специализирана ГИС база данни. Разработена е публична ГИС платформа, визуализираща функционалното зонирание на горските територии: <https://www.oprgtdobrich.net/gis-platforma>. Разпределението по основни категории в област Добрич е: защитни гори – 43,37% от ГТ в областта; специални горски територии – 76,04% от ГТ; стопански горски територии – 13,72% от ГТ; зони за защита от урбанизация – 10,7% от ГТ в областта.

Таблица 3. Предложения за горски територии в област Добрич, в които ползването на обществени екосистемни ползи е възмездно

ЕКОСИСТЕМНА ПОЛЗА по чл. 248, ал. 2 от Закона за горите	Полигони*		Площи*	
	Брой основна информа- ционна база	% от общия брой полигони в областта	ha основна информа- ционна база	% от общата площ на полигоните в областта
1. Защита срещу ерозия на почвата от лавини и наводнения	6202	22,38%	17855	26,3%
2. Обезпечаване на количеството и качеството на водата	2671	10%	12814	19%
3. Поддържане на биологичното разнообразие	16607	60%	50208,6	74%
4. Екраниране, поглъщане на шум и замърсители, поддържане на микроклимат	4873	17,6%	16684	24,6%
5. Осигуряване на условия за рекреация и туризъм	2485	9%	12017	18%
6. Поддържане на традиционния ландшафт	8	0,03%	56	0,08%
7. Защита на природното и културното наследство	16568	60%	50010	74%
8. Защита на инфраструктурни обекти и съоръжения	6707	24%	19816	71,5%
9. Забавяне и регулиране на въздействията от промените на климата	23715	85,6%	58166	85,6%
* Завишените стойности се обясняват с допустимото припокриване на ползи, при което един полигон може да е носител на повече от една екосистемна полза				

Източник: Проект на ОПРГТ Добрич.

И тук, подобно на проекта за ОПРГТ Смолян, екосистемните услуги/ползи от горските територии са идентифицирани на два етапа. Всяка горска територия, независимо от характера на собствеността, която осигурява полза (установена по индикаторите от основната информационна база) и с това облагодетелства реализирането на стопанска

активност, провеждана в нейния пространствен обхват (в периода на действие на настоящия план) – е обект на възмездно ползване (таблица 3). Всяка горска територия може да бъде носител на една или повече възмездни екосистемни ползи.

Представена е и обобщена информация за целите и индикаторите за постигане на всяка цел при управлението на горските територии в област Добрич по функционалната им принадлежност. Особен интерес в ОПРГТ представляват и целите и насоките за управление на областно ниво по функционални категории гори за област Добрич. В проекта на ОПРГТ са очертани следните пет приоритетни направления за развитие на горите и горските територии за общините от областта:

Приоритетно направление 1. Устойчиво стопанисване и ползване в горските територии за предоставяне на материални екосистемни ползи и услуги. В този приоритет влизат както ползването на горите и техните материални ресурси (основни и странични и/или специални ползвания), така и проблемите, свързани с опазването, охраната, организацията на дейностите в горите и взаимодействията между собственици, стопани и ползватели. Идентифицирани са четири оперативните цели, които са сходни с тези при проекта на ОПРГТ Смолян.

Приоритетно направление 2. Устойчиво управление на природните ресурси в горските територии за предоставяне на регулиращи и поддържащи екосистемни ползи и услуги. И тук са идентифицирани четири оперативни цели, сходни с тези от ОПРГТ Смолян.

Приоритетно направление 3. Подобряване на транспортната достъпност, инфраструктурата и опазване на околната среда в горските територии с четири оперативни цели, много близки до тези предвидени в проекта на ОПРГТ Смолян.

Приоритетно направление 4. Развитие на устойчив туризъм в горските територии с пет оперативни цели, които заедно с преобладаващата част от заложените дейности се различават от тези, предвидени в проекта на ОПРГТ Смолян и са по-специфични за областта.

Приоритетно направление 5. Връзки с обществеността, обучение, взаимодействие между институциите с четири оперативни цели, много сходни до тези, предвидени в проекта на ОПРГТ Смолян.

И тук в *Част пета. Социално-икономическа оценка на плана* са анализирани планираните мерки, свързани с горските територии, заложените в областната стратегия и общински планове за развитие в област Добрич и общините от областта с цел да се установи хоризонталната връзка и съгласуване между тези стратегически документи и ОПРГТ. Освен това в тази част е направена социално-икономическа оценка на целите на управление на горските територии и на ловното стопанство в две направления, съответно: 1. Обща социално-икономическа оценка на стратегическата рамка върху областната стратегия за развитие на горския сектор и 2. Оценка на конкретните формулирани цели и мерки върху различни аспекти върху социално-икономическото развитие на област Добрич.

И тук, подобно на проекта на ОПРГТ за област Смолян, икономическото измерение на управлението на горските територии в рамките на област Добрич е насочено към: устойчиво стопанисване и използване на горите; развитие на устойчив туризъм и устойчиво развитие на ловното стопанство в областта.

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

1. Областните планове за развитие на горските територии са важен и необходим стратегически документ за регионалното планиране в горския сектор на ниво област. Аналитичната им част обхваща всички основни аспекти както относно природните условия, така и относно собствеността, структурата на управление, лесистостта, потенциала на горските ресурси и др. Ясно и точно са определени ролята и значението на горското стопанство за икономиката на съответната област.

2. Особено важни приноси в тях са: изготвянето на единна горскостопанска картна основа на ГТ и функционално зонироване на ГТ за съответната област, както и определянето на зони за защита от урбанизация на ГТ в областта.

3. Формулираните стратегически рамки на ОПРГТ обхващат всички основни аспекти на социално-икономическата роля на горските територии и ресурси в общия контекст на развитието на съответната област.

4. Определените приоритетни направления и дефинираните оперативни цели и действия по принцип отразяват нуждите на горския сектор, като очакваното социално-икономическо въздействие на определената стратегическа рамка е позитивно върху общото развитие на местната икономика.

5. Направените сравнителни анализи обаче показват известно унифициране на трите проекта на ОПРГТ в последните им две части: „Цели на управлението на горските територии и на ловното стопанство“ и „Социално-икономическа оценка на плана“. Дефинираните приоритетни направления и оперативни цели са еднакви, независимо от спецификата и големите различия на областите. Има разлики основно в действията за постигане на целите. Смятаме, че е необходима диференциация още при формулиране на приоритетните направления и оперативни цели.

6. Освен това смятаме, че за да има реални резултати и адекватно приложение на това регионално планиране в горския сектор е необходимо стратегическата рамка на ОПРГТ да бъде интегрирана в основните стратегически и планови документи, определящи икономическото и териториално развитие на съответна област. На практика това няма да е трудно, тъй като при самото разработване на ОПРГТ в Част пета. Социално-икономическа оценка на плана е направен анализ на планираните мерки, свързани с ГТ, заложили в съответните областни стратегии и общински планове за развитие, с цел да се установи хоризонталната връзка и съгласуване между тези стратегически документи и ОПРГТ. Тъй като обаче вертикалната свързаност на ОПРГТ е с националните стратегически горски документи, ще е необходимо, при съответните последващи мониторингови дейности и оценки на областните и общински стратегии и планове за развитие (евентуално и общите устройствени планове на общините), същите да интегрират изцяло в стратегическата рамка на съответния ОПРГТ.

ЛИТЕРАТУРА

1. Закон за горите, 2011 г. (в сила от 09.04.2011 г. Обн. ДВ. бр.19 от 8 март 2011 г., посл. доп. и изм., ДВ бр. 1 от 03.01.2019 г., в сила от 01.01.2019 г.).
2. Националната стратегия за развитие на горския сектор в Р България (2013-2020 г.), 2013 г., <http://www.iag.bg/docs/lang/1/cat/5/index>.
3. Стратегически план за развитие на горския сектор в Р България (2014-2023 г.), 2014 г., http://www.iag.bg/data/docs/strategicheski_plan_za_razvitie_na_gsektor.pdf.
4. Наредба № 18 от 7 октомври 2015 г. за инвентаризация и планиране в горските територии, <http://www.iag.bg/data/docs/naredba18new.pdf>.
5. Годишни програми с цели и приоритети на ИАГ, 2016 г., 2017 г., 2018 г. и 2019 г., <http://www.iag.bg/docs/lang/1/cat/5/index>.
6. Проект „Разработване и моделно прилагане на секторни политики, насочени към екосистемните услуги-PoliciES“, 2016 г., http://www.wwf.bg/what_we_do/policy_and_green_economy/ecosystem_policies/.
7. Областен план за развитие на горските територии за област Монтана, проект в процес на обществено обсъждане, 2018-2019 г., <https://www.oprgtmontana.net/oprgt-proekt>.
8. Областен план за развитие на горските територии за област Смолян, проект в процес на обществено обсъждане, 2018-2019 г., <https://www.oprgtsmolyan.net/oprgt-proekt>.
9. Областен план за развитие на горските територии за област Добрич, проект в процес на обществено обсъждане, 2018-2019 г., <https://www.oprgtdobrich.net/oprgt-proekt>.